

Fricz Tamás: Amikor a nyugati demokrácia kerül válságba

2015 április 30. Flag

Szöveg méret

90
Mentés

- 0

Értékelés kiválasztása
Még nincs értékelve

Mérték

Nyugati lapok és médiumok számtalanszor leírták már – kicsit lesajnálva minket –, hogy a közép- és kelet-európai demokráciák nem állnak stabil lábakon, lásd többek között Oroszországot, Fehéroroszországot, de persze mi is mindig megkapjuk a magunkét.

Ezúttal azonban vegyünk egy nagy leveg?t, és fordítsuk meg a kérdést: biztos, hogy a minta- és mértékadónak tekintett nyugati demokráciákkal minden rendben van?

Nem árulok zsákbamacskát: komoly veszélyét látom annak, hogy a fejlett demokráciák is veszítenek bels? tartalmukból, normativitásukból, s olyan állapotba kerülnek, amelyben a demokratikus eljárások pusztán azt a célt szolgálják, hogy igazolják az egyébként korántsem demokratikus módon, a háttérben meghozott hatalmi döntéseket.

A demokráciák természetes és szerves egységei a (nemzet)államok, a demokráciára leselked? veszély azonban nem belülr?l, hanem kívülr?l érkezik: az államok felett álló, nemzetközinek vagy inkább globálisnak nevezhet? érdekcsoportok fel?l. E globális körök nem feltétlenül megszüntetni akarják a demokrácia intézményeit – az roppant kínos és nehezen védhet? lenne –, hanem felhasználni saját céljaik érdekében. E cél pedig a demokrácia alárendelése, egy nagyobb egységbe való „betagozása”. S nyilvánvaló: ha a demokrácia egy föléje kerül?, ellen?rizhetetlen világelitnek az alárendeltjévé válna, az a kiüresedését, s?t, megsz?nését jelentené.

Konkretizálva a fentieket: a demokrácia fölé kerül? hatalmak azok a világ pénzügyi forgalmát és kereskedését, a t?zsdei mozgásokat, a hitelmin?sít? intézeteket és hedge fundokat, valamint a hatalmas multinacionális cégeket irányító pénzügyi körök lehetnek – s már részben azok is –, amelyek függetlenek minden demokratikus eljárástól és kontrolltól, a sajtó és a média nyilvánosságától, az elszámoltathatóságtól, ugyanis természetüknél fogva rejt?zködnek és szervezetileg-intézményileg nehezen megnevezhet?k. Márpedig ha egy nagyon befolyásos világhatalmi kör nem intézményesedik – legfeljebb közvetve –, akkor demokratikus eszközökkel nem ellensúlyozható, hiszen m?ködése nem transzparens és nem számon kérhet?, miként az a demokráciákban alapkövetelmény.

De tegyük fel a kérdést: hogyan alakulhatott ki olyan helyzet a XXI. század elejére, amely a modern demokráciák létét is veszélyeztetheti?

A kiindulópont a kétpólusú világ, amely egyik oldalán kapitalizmusra és demokráciára, a másik oldalán szocialista tervgazdaságra és „szocialista demokráciára” (értsd: diktatúrára) épült. Ebben a világban a két tábor, élükön az

Egyesült Államokkal és a Szovjetunióval, versenyt folytatott egymással, amelyben a végs? cél a másik tábor gazdasági, politikai, katonai legy?zése volt. Ugyanakkor a verseny logikájából következ?en a két táboron belül, az országok között nagyfokú volt a szolidaritás; a két vezet? nagyhatalom irányításával az országok segítették egymást mind gazdaságilag, mind politikailag, illetve sok egyéb formában. Bizonyítani kívánták a világ, illet?leg a másik tábor polgárai számára, hogy az ? rendszerük a jobb és a magasabb rend?. Futballhasonlattal élve: a két szemben álló csapat tagjai minden esetben kiállnak egymásért a pályán annak ellenére, hogy az öltöz?ben egyébként komoly viták is lehetnek köztük.

Nos, ez a világállapot sz?nt meg 1989–1990-ben, a Szovjetunió által irányított kommunizmus-szocializmus és a szocialista tervgazdaság felbomlásával. A demokrácia és a kapitalizmus valóban gy?zött szinte az egész világon (ezzel magyarázható Fukuyama „korai öröme”), ám ett?l kezdve, immáron 20-25 éve egy teljesen új, egységesült állapotba került a világ. Megsz?nt a két tábor küzdelme, a mérk?zést „lefújták”, s innent?l kezdve elvileg mindenki egy táborba került. Kiderült azonban, hogy ez nem a világ egységesülését hozta magával, hanem ellenkez?leg, új csoportosulások, új er?központok megjelenését és újrakezd?dött harcot a vezet? hatalmi pozíciók megszerzéséért.

Egységesülés helyett inkább a hobbesi értelemben vett „mindenki harca mindenki ellen” kezd?dött el, ami a világtörténelem eddigi menetét figyelembe véve egyáltalán nem tekinthet? meglepetésnek. Hiszen az országok közötti együttm?ködés, szolidaritás általában valóban csak addig tart, amíg a nemzetek politikai érdekei ezt megkívánják – lásd a hidegháború éveit –, ám amikor az érdekkötelékek meglazulnak, azonnal újraindul a nemzetek közötti szabad küzdelem a világon fellelhet? er?források megszerzéséért és birtoklásáért.

Az er?források és az ezzel szorosan összefügg? vezet? hatalmi pozíciók meg-, illetve visszaszerzéséért folytatott küzdelem két formában is megjelent az utóbbi két évtizedben. Egyfel?l az Egyesült Államok vezet? nagyhatalmi státusának megnyirbálására törnek a régi és új, illet?leg újjáéled? nagyhatalmak, mint például Oroszország, Brazília, India, Dél-Afrika, valamint a kommunizmustól az „alkalmazott” kommunizmus felé haladó, s egyben államszocialistából államkapitalistává váló Kína. (Ezek együtt alkotják az úgynevezett BRICS csoportot.)

A világ többpólusú lett, s a két régi vezet? régió, az Egyesült Államok és Nyugat-Európa – immáron Európai Unió – e versenyben némileg hátrányba került, amelyet fokozott er?feszítéssel igyekeznek ledolgozni. Míg a szabadpiaci alapon m?köd? Egyesült Államokat az állandó túltermelési és hitelezési válságok fenyegetik, addig Európát a szociális és jóléti állam kifulladása. A 2008-as és a 2011-ben újrakezd?d? pénzügyi, majd a gazdaságra is átterjed? válság az Egyesült Államokban robbant ki, ahol olyan hitelbuborékok keletkeztek, amelyeket a piac már nem bírt ki, s ez a válság gyorsan átterjedt Európára, s?t, az egész világra.

A vezet? nagyhatalmi pozíció megszerzéséért folytatott verseny mellett létezik viszont egy másik is, amely kevésbé érhet? tetten. Ennek kiindulópontja, hogy az egy „táborba” került világ hitelezési-pénzügyi-banki folyamatai – nem kis részben az internetalapú számítógépes összekapcsolódás által is – kölcsönös függ?ségbe hozták a bankokat, pénzintézeteket, hedge fundokat s nem utolsósorban az egyes országok költségvetését. Az átfogó interdependencia – kölcsönös függés –, vagy ha tetszik, a globalizáció korában immáron másodpercek alatt cserélnek gazdát száz- és ezermilliárdok, jutnak cs?dbe cégek, adósodnak el országok, értékel?dnek le nemzeti valuták és következnek be államcs?dök.

E körülmények között, hozzávéve ehhez a transzparencia és a demokratikus nyilvánosság hiányát, nemzetek és államok „felett”, illet?leg „között” álló pénzügyi csoportok tehetnek szert elképeszt? méret? vagyonra, és ezáltal országok feletti, másképpen szólva demokráciák feletti hatalomra. A legnagyobb cégek és pénzügyi intézmények – s természetesen az ?ket összefogó informális csoportok – forgalma és nyeresége messze túlhaladja a kisebb országok éves állami költségvetését, s akkor már jól látjuk, hogy gazdasági oldalról megkezd?dött a nemzeti keretek között m?köd? demokráciák „alárendel?dése” egy magasabb hatalomnak, uralmi egységnek, ami túl van a politikán (ám egyben nagyon is azon belül).

További fejlemény, hogy e rejtett, informális pénzügyi hatalmi körök immáron a vezet? politikai nagyhatalmakra is hatást tudnak gyakorolni, s?t, lassan az irányításuk alá veszik azokat. Ezt megakadályozandó, úgy t?nik, e nagyhatalmak igyekeznek egyfajta dealt, kiegyezést létrehozni a nemzetek felett álló pénzügyi körökkel, s mindez hatványozottan igaz az Egyesült Államokra, kisebb mértékben az Európai Unióra. Amerika az utóbbi húsz évben látványos veszteségeket szenvedett el: el?ször a G. W. Bush-éra alatt külpolitikai szempontból (Irak, Afganisztán), másodszor a 2008-ban éppen náluk kitört pénzügyi-banki válság nyomán, amelyet a jegybank szerepét eljátszó, ám magántulajdonban lév? Federal Reserve fedezet nélküli pénznyomtatással igyekezett megoldani, ami viszont tovább növelte a vezet? pénzügyi körök befolyását az Egyesült Államokban és közvetve az egész világon.

Amerikának nem pusztán a politikai tekintélye ingott meg az elmúlt években, hanem – s ez számára még fontosabb és még fájóbb – a dollár világ-devizatartalék szerepe is. Ennek következtében – fogalmazzunk finoman – az Egyesült Államok „nem állt ellen” azoknak a támadásoknak, amelyek a három nagy hitelmin?sít?, valamint más pénzügyi alapok és intézmények részér?l érték-érik az eurót mint devizatartalék szempontjából riválisfizet?eszközt.

Késhegyre men? küzdelem zajlik tehát a vezet? pénzügyi, gazdasági és ezeken keresztül a politikai pozíciókért, ami akár a hagyományosan szoros euroatlanti együttm?ködést is gyengítheti, miközben az Egyesült Államok és Európa mellett további szerepl?k is részt vesznek a hatalmi küzdelemben, mint a már említett Kína, Oroszország, India, Brazília. Kevéssé felt?n? azonban, hogy éppen a pénzügyi-hitelezési verseny kényszerei hozzák egyre inkább „dönt?bírói” szerepbe a félig nyílt, félig rejt?zköd? globális pénzügyi köröket. Ezek azáltal diktálhatnak még a nagyhatalmaknak vagy az EU-nak is, mert egyrészt nélkülük nem valósítható meg a centrumpozíció, másrészt tágabb összefüggésben bármikor képesek arra, hogy kisebb országokat bedöntsenek, államcs?dközeli állapotba kényszerítsenek, amivel viszont dominóeffektust tudnak elindítani.

A kölcsönös pénzügyi és gazdasági függ?ségeknek az utóbbi húsz évben eluralkodott rendszerében a gazdaság vérkeringését, azaz a pénzmozgásokat szabályozó globális pénzügyi, banki körök immáron közvetve vagy közvetlenül, de kontrollálják a folyamatokat. A piac, az individuális gazdasági érdekek szférája tehát sok tekintetben fölébe kerekedett az államnak; az államnak, amely a közjót lenne hivatott szolgálni, s a társadalomban megjelen? közösségi és a piaci egyéni érdekek közötti egyensúlyt megteremteni a nagy alrendszerek közötti legfontosabb szabályozó intézményrendszerként.

Fricz Tamás - mno.hu

Tisztelt olvasók! Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkukkal" a **Flag Polgári Magazin** facebook oldalát, a következ? címen: https://www.facebook.com/flagmagazin
- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!
www.flagmagazin.hu]]>

Tisztelt olvasók!
Legyenek olyan kedvesek és támogassák "lájkukkal" a **Flag Polgári Magazin** Twitter oldalát a következ? címen: https://twitter.com/syracuse73. illetve a Facebook oldalát pedig az alábbi címen: https://www.facebook.com/flagmagazin
- Minden "lájk számít, segíti a magazin m?ködését!

Köszönettel és barátsággal!

www.flagmagazin.hu

Ajánló